

Kroge og agn

Af KR. MADSEN

I dag foregår næsten alt vestkystfiskeri fra vestkysthavnene. (Vorupør undtaget). Det gamle kystfiskeri fra stranden med kroge og garn er nu en "saga blott". Derfor kan det vel være af interesse at fastholde noget af det gamle ved en artikel i årbogen.

Til mine tidligste minder fra barndommen i Agger hører, at man en morgen, før det endnu var lyst, vækkedes af en uro i huset, og så måtte man jo op for at se, hvad der foregik. Det var blevet "hawwejle". De voksne og de store søskende var purret ud for at ordne krogene, der skulle bruges ved fiskeriet. Far sad for enden af langbordet og skar maddingen ud i passende stykker. De andre havde travlt med at sætte den på krogene - det kaldte vi at "bede" krogene, maddingen eller agnen kaldte vi for "bed" og anbringe krogene på krogbrættet, som vi kaldte "æ bedtrouw".

Fiskerne derhjemme brugte tre slags kroge, alt efter årstiden og fiskeriets art. - De mest brugte kaldtes "angler" eller småkroge. De var især beregnede til fiskeriet efter kuller i de sidste efterårs- og de første vinter måneder. Et sæt angler bestod af en blød treslået line på ca. 130 meters længde. På denne var knyttet 120 kroge med 36 tommers - ca. en meters - afstand. Krogene hang i en såkaldt "tavse" på ca. 40 centimeters længde. Krogen var ikke knyttet på tavsen, da krogen ikke endte i et øje, men var flad i den ende, der blev fastgjort til tavsen. Den blev surret på med en fin tråd, der var beget inden brugen, hvilket skete ved gentagne gange at trække tråden gennem en begklump. At fastgøre krogene på tavsen kaldtes at "røre" krogene, og det var et vanskeligt arbejde, der ikke kunne betros til hvem som helst. Det skulle gøres meget omhyggeligt, så røringen lå stramt og holdt krogen på plads.

En anden type kroge var storkrogene. Som navnet antyder, var både krogene, selve kroglinen og tavserne sværere end anglernes. Kroglinen var ca. 215 meter lang og afstanden mellem krogen 4 alen - ca. 2,66 meter. Der var 80 kroge i hvert sæt. Ligesom med anglerne var krogene også her fastgjort til tavserne ved røring. - Disse storkroge var beregnede til torskefiskeriet i efterårs- og forårsmånederne.

En tredje slags kroge var ålekrogene, der brugtes ved ålefiskeriet i Krik Vig. De var kortere og af spinklere line end anglerne. Mellem krogene var der en afstand på en favn, svarende til ca. 2 meter. Krogene var også mindre og spinklere og endte i et øje, så de var bundet på tavserne.

Jeg vil også nævne en fjerde slags kroge, som dog i min barndom forlængst var gået af brug. Jeg husker, at der oppe på vort loft hang et sæt kroge, der lignede anglerne, men på hver tavse var der anbragt et lille blylod, det var kegleformet og vel een centimeter højt. Tavsen var trukket igennem et hul i blyloddet. Så vidt jeg har fået oplyst, brugtes disse kroge til fangst af de store havrødspætter, som man kaldte bakskulder. Det var en udpræget bundfisk, og det stemmer jo godt hermed, at blyloderne kunne holde krogene nede ved havbunden.

Hvilken "bed", agn eller madding, om man vil - kært barn har jo som bekendt mange navne - brugte man nu til de forskellige typer af kroge?

Til storkrogene brugtes almindeligvis ferske sild, der var skåret i tre eller fire stykker, alt efter sildenes størrelse. Jeg kan som kuriosum, eller vel snarere som eksempel på den tids nøjsomhed, fortælle, at den agn, som torskene ikke havde bidt på, og der var jo aldrig en torsk på hver krog, enten blev brugt igen eller også taget med hjem, kogt og spist som middagsmad. Den var tilpas saltet efter eet eller to døgnsoverhold i havet og smagte storartet. - Undertiden brugte man også ålekvabber - "ålkoner" kaldte vi dem - fangede i Limfjorden, som agn. De skulle sættes levende på krogene under disses udsætning. De fiskede storartet, men det var vist godt, at der ikke var en afdeling af Dyreværnsforeningen Svalen i byen, for så var det jo ikke gået stille af!

Til anglerne, småkrogene, brugte man i min barndom to slags agn, saltet svinelever, som kom fra svineslagteriet i Holstebro eller Struer, og saltede småsild, "siel", som vi kaldte dem. Dem fangede man, når man om sommeren landdrog makrel, og da var der nok af den slags. Både leveren og silden blev skåret småstykker og sat på krogene skiftevis. - Undertiden brugte man sandorm som agn. Havde der i længere tid været højvande i Limfjorden langs Aggertangens østside, og der så kom en rask vesten- eller nordvestenstorm, så vandet blev drevet ud i fjorden, dannedes der en bred, flad sandstrand. Her gik vi så ud både børn og voksne og gravede med en greb sandet op og samlede de sandorm, der da kom til syne, op i vore blikspande. Men der måtte ikke gå for lang tid, efter at lavvandet var indtråd for så blev det øverste sandlag for tørt, og ormene søgte så langt ned, at vi ikke kunne nå dem med greben. - Skulle de ikke bruges straks, kunne man holde dem levende ved at opbevare de i fugtigt strandsand, for de skulle levende på krogene.

Da fiskeriet under 1. verdenskrig tog et stort opsving, skete der en ændring i brugen af agn. - Fiskeperioden blev længer Krogsættenes antal steg fra 9 eller 12 sæt til 15 eller 18 sæt p mand i et bådelaag. Leveren steg voldsomt i pris, og nordpå ved Thykysten, hvor man ikke havde så let adgang til sandorm som i Agger, hvor man havde den lange fjordkyst ved tangen, gik man over til at bruge blåmuslinger som agn, og det viste sig at de fiskede bedre end den hidtil brugte agn. Den hidtil upåagtede blåmusling blev nu en god indtægtskilde for mange fjordfiskere.

Så måtte man jo også i Agger til at bruge blåmuslingen, selv om det som alt nyt blev mødt med en stor portion skepsis. Jeg husker, at der kom to fiskere fra Vorupør til Agger for lære Aggerfiskerne at behandle muslingerne på den rette måde. Det foregik blandt andet i mit hjem. Der blev stillet et stort kar på midten af det store bryggersgulv. En sæk muslinger blev hældt i karret og skyllet nogenlunde rene, og så viste de to Vorupørfiskere de tilstedeværende, hvordan man med en kniv skilte de to muslingeskaller fra hinanden ved at føre kniv ned mellem skallerne, og så kunne man med kniven pille de to halve muslinger ud af skallerne. - Vi syntes det var frygtelig svært til at begynde med, og hård ved hænderne var det også. Senere blev vi mere trænede, og til sidst fandt man på at lave en maskine til at flække muslingerne med. Det

var en efterligning af den gammeldags brødskærer, bare at kniven var smallere og sad på langs af det underliggende bræt. Nu var det ingen sag at bruge muslinger som agn, og brugen af sandorm, småsild og svinelever som agn til anglerne var slut.

Til ålekrogene brugtes så godt som altid sandorm, men fiskeriet med ålekroge var ikke særlig omfattende.

Med det egentlige kystfiskeris næsten totale uddøen, og med de store både, hvorfra kun bruges snurrevod eller trawl, er alt dette nu historie, og det kan derfor måske have sin berettigelse at fastholde mindet herom.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1975, side 43-46).